



Müslüman Azınlık Çalışmaları Merkezi  
(MAM)

# Kavram Analizi: **Sütunlaşma** (*Pillarization*)

Aleyna Öztürk

2026/5

[www.gocvakfi.org](http://www.gocvakfi.org) | [info@gocvakfi.org](mailto:info@gocvakfi.org)



# SÜTUNLAŞMA (PILLARIZATION)

(2026/5)

**YAZAR:**

Aleyna Öztürk

**MÜSLÜMAN AZINLIK ÇALIŞMALARI MERKEZİ (MAM)**

**GRAFİK TASARIM:**

Feyzanur Yetimoğlu

**E ISBN: 978-625-5830-52-4**

**Göç Araştırmaları Vakfı**

Hacettepe Mahallesi Fener Sokak No: 5

06230 Altındağ/Ankara, Türkiye

Tel.: (0312) 473 76 11

Fax: (0312) 473 79 14

Kitapçığın tüm yayın hakları Göç Araştırmaları Vakfına aittir.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak

sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın

hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz.

Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.



# İçindekiler

|                                        |    |
|----------------------------------------|----|
| Giriş                                  | 2  |
| Kavramın Tarihsel Kökeni ve Temeli     | 4  |
| Sütunlaşma Kavramı ve Müslüman Azınlık | 7  |
| Sonuç                                  | 9  |
| Kaynakça                               | 10 |

# Giriş

Toplumlar dinî inançlar, ideolojik yönelimler ve kültürel kimlikler bakımından farklılaşmaktadır. Bu farklılıklar belirli tarihsel ve siyasal koşullarda toplumsal yaşamın kurumsal olarak ayrışmasına yol açabilmektedir. Bu tür toplumsal farklılaşmaların kurumsal bir nitelik kazanmasının dikkat çekici örneklerinden biri, Hollanda’da ortaya çıkan sütunlaşma (verzuiling) kavramıdır (Easy Sociology, 2025). Hollanda’nın tarihsel olarak farklı dinî ve ideolojik grupların kendi kurumlarını oluşturabilmesini sağlayan toplumsal ve siyasal bir yapısı vardır. Bu gruplar eğitim alanında, medyada ve iletişimde, sosyal örgütlenmelerde ve kurumsal yapının şekillenmesinde etkili olmuştur (Dobbelaere, 2000, s. 233). Bu çalışma, sütunlaşma kavramının ortaya çıktığı tarihsel koşulları ve kavramın zaman içerisinde geçirdiği anlam dönüşümünü incelemekte; ayrıca klasik sütunlaşma modelinin Müslüman azınlıkların toplumsal ve siyasal örgütlenmesini açıklamak için ne ölçüde kullanılabileceğini tartışmaktadır. 20. Yüzyılın büyük bir kısmında Hollanda toplumu, din ve kimliklerini koruma isteğiyle dört ana sütuna bölünmüştür. Bunlar: Katolikler, Sosyalistler, Protestanlar ve Liberaller olarak dikey bir hareketle ayrılmışlardır. Bu bağlamda her sütun kendi siyasi partisini, medya kuruluşlarını ve çeşitli toplumsal örgütlerini oluşturmuştur. Bunlara sahip sütunların kendi aralarında belirleyici olan özellikleri medya ve partiler arasındaki güçlü iç etkileşimleridir (Bos vd. , 2016, s. 57).

Hollanda, din ve vicdan özgürlüğüne sahip olmasının yanında diğer Avrupa ülkelerine kıyasla daha hoşgörülü bir devlet yapısına sahiptir. Bu bağlamda, kavramın burada ortaya çıkması ve Hollanda ile iç içe geçmesinin kaçınılmaz olduğu kaynaklarda ifade edilmektedir (İmga, 2015, s.1). Sütunlaşma (Pillarization) kavramının kökeni Flemenkçe olmasına rağmen, kavramın yalnızca Hollanda ile sınırlı kalmadığı, aynı zamanda literatürde zengin bir anlamsal çeşitlilik kazandığı görülmek-

tedir. Bu çalışmada sütunlaşma kavramı sosyal bilimler yönünden ele alınacak olup; kavramın tarihsel arka planı, kavram hakkında akademik çalışmalar ve temsilcileri, kavrama yöneltilen eleştiriler incelenecektir. Hollanda ve ardından gelen Belçika gibi ülkelerle yakından ilişki içerisinde olan sütunlaşma kavramının devamı ya da sona ermesi konusundaki çalışmaları incelemek, kavramın akıbetini anlayabilmek ve sosyal bilimlerde bir çerçeveye oturtabilmek için oldukça önem arz etmektedir. Bu çalışma, sütunlaşma kavramının ortaya çıktığı tarihsel arka planı ve zaman içerisinde geçirdiği anlam dönüşümünü incelemeyi; klasik sütunlaşma modelinin Müslüman azınlıkların toplumsal ve siyasal örgütlenmesini açıklamadaki işlevselliğini tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel araştırma sorusu şudur: *“Klasik Hollanda sütunlaşma (verzuiling) modeli, günümüz Batı Avrupa’sındaki Müslüman azınlıkların kurumsal ve sosyo-politik örgütlenme dinamiklerini açıklamakta ne ölçüde yeterlidir?”* Bu çalışma, klasik sütunlaşma modelinin homojenlik varsayımı ve tarihsel uzlaş zeminini nedeniyle Müslüman azınlıkların mevcut sosyo-politik konumunu açıklamakta yetersiz kaldığını; bu durumun “Asimetrik Sütunlaşma” kavramı üzerinden yeniden ele alınması gerektiğini ileri sürmektedir.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünü takip eden ilk bölümde, sütunlaşma kavramının tarihsel kökenleri, epistemolojik anlamı ve Lijphart gibi kurucu isimlerin teorik katkıları ele alınacaktır. İkinci bölümde, sütunlaşma modelinin Müslüman azınlıkların kurumsallaşma süreçlerini açıklamadaki sınırlılıkları ve “Asimetrik Sütunlaşma” olgusu analiz edilecektir. Sonuç bölümünde ise elde edilen bulgular ile kavrama dair özgün bir sentez sunularak gelecek araştırmalar için teorik bir çerçeve çizilecektir.

# Kavramın Tarihsel Kökeni ve Temeli

Hollanda, çok kültürlü bir toplum yapısına sahip olmasıyla birlikte aynı zamanda köklü ve zengin bir geleneğe de sahiptir. 19. ve 20. Yüzyılların başlarından itibaren ülkede var olan dinî çeşitlilik belirgin hâle gelmiştir. Bu süreçte Flemenkçe bir kelime olan “verzuiling” (sütunlaşma) olarak isimlendirilen bir olgu ortaya çıkmıştır. Sütunlaşma kavramının literatürde ilk kez kullanımı, siyaset bilimci olan J.P. Kruyt tarafından Hollanda’daki sosyal yapı ve siyasi kurumları tanımlamak için kullanılmış olup, Flemenkçe olan “verzuiling” kelimesi ne karşılık gelmektedir (Pillarization, 2026).

*“Verzuiling ya da pilarizasyon olarak ifade edilen ve dilimize ‘sütunlu yapı’ ya da ‘sütunlaşma’ olarak çıkartılabilecek bu siyasi iklim Hollanda sisteminin temel karakteridir. Bu yapı içerisindeki her bir sütunu temsil eden, Reformcu Protestanlar, Katolikler, Liberaller ve Sosyalistler gibi gruplar, sadece örgütsel düzeyde farklılık göstermeyip, aynı zamanda temsil edildikleri siyasi partilerle birlikte; kendilerine ait okullar, hastaneler, sendikalar, sosyal hizmet kurumları, kitle iletişim araçları, finansal kuruluşlar ve üniversiteleri içeren komplike bir tablo ortaya koymaktadırlar.”* (İmga, 2015, s. 2).

Bu sistemi oluşturan sütunların her biri ayrı bir sosyo-politik bağlamı ifade etmektedir. Örneğin, Katolik sütun: Katolik siyasi partinin ilkokuldan üniversiteye kadar olan süreçte Katolik okullarının, Katolik medya ve iletişim araçlarının sistemi içerisinde varoluşudur. Dolayısıyla Katolik bir ailede dünyaya gelmiş bir kişi Katolik bir hayat sürerek ve bu tür organizasyonlara katılarak hayatını devam ettirmiş olacaktır. Bu yapısal durum, güçlü bir grup kimliği ve aidiyeti inşa etmektedir. Bu bağlamda Katolik sütununa tâbi olan birey, yalnızca kurumsal bir sisteme dâhil olmakla kalmayıp bu sütunun sunduğu toplumsal kimliğin de doğal bir taşıyıcısı haline gelmektedir (Monsma & Soper, 2017, s. 64-65). Hollanda toplumu, Protestanlar, Katolikler ve daha küçük ölçek olarak nitelendirilebilecek olan Sosyalistler ve Liberaller olarak dört ayrı gruba ayrılmıştır. Protestanlar ve Katolikler etnik grup rolünü üstlenerek hareket etmişlerdir (Knippenberg, 1999). Toplumlar arasındaki

sınırlar keskinleşerek (farklı mezhepler arası evliliklerin azalması), norm ve değerlerin ön plana çıkmasıyla dini kimlikler güçlenmiş, bununla birlikte de doğurganlık oranı artmıştır (Knippenberg, 2021, s. 163).

Sütunlaşma kavramı tarihsel ve etimolojik kökeninin ötesinde, sosyolojik anlamda toplumsal grupların yapısını açıklayan teorik bir analiz aracına dönüşmüştür. 1950’lerde Hollanda ve Belçika sınırlarında ortaya çıkmıştır (Hellemans, 2020, s. 127). Kavram modern dünyada nüfus gruplarının bölünmesiyle birlikte, örgütlenip harekete geçmesine odaklanarak grup oluşumlarını, toplumsal hareketleri, kültür teorilerini göz önünde bulundurmıştır (Hellemans, 2020, s. 127). Hellemans (2020) sütunlaştırma kavramını şu şekilde ifade etmiştir:

*“Sütunlaşma teorisi, bir metaforun sosyal bilimler çerçevesinde ele alınmasına dayanır; klasik bir tapınak cephesi imgesi; üçgen şeklindeki bir alınlığı ayakta tutan az sayıdaki sütundan oluşmaktadır. Buradaki sütunlar, birbirinden ayrılmış toplumsal grupları ifade ederken, alınlık olarak ifade ettiğimiz imge ise parlamento ve hükümeti temsil etmektedir. Bu metafor iki temel meseleye odaklanmaktadır: İlk olarak bu birbirinden ayrılan dünyalar nasıl, neden ortaya çıkmış ve gelmişlerdir? İkincisi siyasal alanlardaki temsilcileri olan siyasi partiler aracılığıyla yapılar bu şekilde istikrarlı hükümetlerin kurulmasını nasıl sağlamış/sağlayamamıştır?”* (Hellemans, 2020, s.126).

Hellemans burada sütunlaşma kavramını yalnızca tarihsel bakımından ele almamış, aksine bunu “klasik tapınak” metaforu ile iki temel boyuta dayandırarak imgeleştirmiştir. Birincisi, dikey bölünme olarak ifade ettiğimiz sütunlar din, ideoloji ve kimliği temellendirip bunları sosyal araçlarla destekleyerek sistemli bir ayrışmayı ifade etmiştir. İkincisi, bu ayrışmaya rağmen hükümetlerin geleceği için bu parçalanmayı önlemeyi, siyasal istikrar sağlamayı amaçlamaktadır.

Sütunlaşma yaklaşık olarak altmış yılı aşkın bir akademik çerçeveye sahip olan bir Hollanda teorisi olarak ifade edilmektedir. Bu kavram Hollanda’daki siyasi ve toplumsal meseleleri açıklayıp anlamlandırmada etkili bir araçtır (Blom, 2000, s. 154); keza ülkedeki siyasi ve toplumsal meseleleri açıklayıp anlamlandırmada da oldukça etkili bir araç niteliğindedir (Hoogenboom, vd. , 2008, s. 108). Hollanda’nın siyasi ve tarihsel gelişiminde oldukça önemli bir yere sahip olan sütunlaşma (*pillarization*), oydaşmacılık (*consociationalism*) ve korporatizm (*corporatism*) kavramlarının literatürde sıkça birbirleriyle karıştırıldığı görülmektedir. Bu üç kavram da azınlık gruplarının tercihleri ve sosyal izolasyon siyasi örgütlenmeyle ulus inşası sürecinde öneme sahiptir (Gökçekuyu, 2023, s. 776).

Sütunlaşma kavramının devam eden sürecinde 1960’lı yıllarda sütunlaşma kavramının araştırmalarına sosyologların yanında siyaset bilimciler de katılmıştır. Daalder (1966) ve Arend Lijphart (1968) bu konuyu tarihsel bir perspektifle ele alan Bloom (2000) literatürdeki önemli isimlerindendir. Lijphart, “The Politics of Accommodation” eserinde siyaset biliminin temel sorusu olarak da nitelendirilen soruya verdiği yanıtta sütunlaşmayı merkezi bir yere koymuştur. Önemli bir soru olarak çokça karşımıza çıkan “İstikrarlı demokrasiler, ABD gibi rekabetçi ve homojen bir kültüre sahip ülkelerin ayrıcalığı mı yoksa Avusturya, Belçika, İsviçre, Hollanda gibi bölünmüş ülkeler mümkün mü?” sorusunu ortaya koymuştur. Buna ek olarak, Lijphart 1968 tarihli “Uzlaşma Siyaseti Hollanda’da Çoğulculuk ve Demokrasi” adlı eserinde blokların ve siyasi elitlerin en tartışmalı konularda bile uzlaşmak

için hazır olmaları koşuluyla istikrarlı bir demokrasinin mümkün olduğunu savunmuştur. Hollanda'daki parti elitleri de 1917 Anayasa Uzlaşısı ile bunu yapmaya başlamıştır. Bu antlaşma, "Hollanda toplumunu temsil eden Protestan, Katolik, Liberal ve Sosyalist partiler" in yalnızca dini okullar konusunda değil, aynı zamanda genel oy hakkı konusunda da uzlaşmaya varıldığını ifade etmektedir. Ancak siyaset bilimcilerin sütunlaşma kavramına ilgisi kısa sürmüştür. Odak noktası yalnızca sütunlaşma değil, aynı zamanda konsensüel siyasetin koşulu ve işleyişidir. Birçok ülke sütunlaşma olgusunu yaşamadan bölünmüştür. Dolayısıyla, Huyse'nin Belçika üzerinde çalışmaları sütunlaşmaya olan ilgileri ortadan kaldırmıştır (Hellemans, 2020, s. 128).

# Sütunlaşma Kavramı ve Müslüman Azınlık

Sütunlaşma kavramı ve Müslüman azınlık konusu, bu çalışmada kavramın Hollanda'da ortaya çıkması ve orada anlamlandırılması bağlamında daha çok Hollanda özelinde anlatılacaktır. Endonezya'nın sömürgeleştirilmesi ile birlikte çeşitli gruplardaki Hollanda vatandaşları Müslümanlarla doğrudan etkileşime girmiştir. Hollanda'nın "islampolitik" adli stratejisini geliştirmek için İslam'a yönelik belirli politikalar uygulanmıştır (Shadid, 1991, s. 357). Ünlü bir İslam alimi olarak bilinen Snouck Hurgronje'nin makaleleri yeni kavramlar oluşturarak ve mevcut olanları devam ettirerek Hollanda toplumunun İslam'a ilişkin görüşlerini yansıtmaktadır. Hugo de Groot'un 1622'de yayımladığı kitapta teolog Vives'in kitabını kaynak göstererek İslam'ı şu şekilde ifade etmiştir:

*"İsa ile karşılaştırıldığında Muhammed kılıçtan başka bir şey getirmemiştir."*

Bir başka Hollandalı teolog olan Reland ise bu savunulan tezi çürütmüş; Arapça öğrenerek birincil kaynaklara başvurmanın önemini vurgulayarak İslam'ın doğrudan kendi ana kaynaklarından öğrenilmesi gerektiğini savunmuştur (Shadid, 1991, s. 358). Hollanda'da yaşayan Müslümanlar bilinenin aksine daha az homojen bir topluluk olarak ifade edilmektedir. Surinamlıların veya Molukların<sup>1</sup> büyük bir kısmı Müslümandır. Etnik çeşitliliğin yanı sıra, çok fazla dinî ideoloji mevcuttur. Bu Müslümanlar Sünni ve Şii'iler ile Ahmediyye ve Aleviyye gibi çeşitliliğe sahiptirler. Müslüman dünyadaki dini ideolojilerin zenginliği ve çeşitliliği, Hollanda'da tam anlamıyla temsil edilmektedir (Shadid, 1991, s. 359). Bunlara örnek olarak, Müslümanların Hollanda'daki diasporik faaliyetleri bu şekilde ifade edilebilir: Hollanda'daki Müslüman azınlıklar ilk olarak camiler etrafında örgütlenmişlerdir. Müslümanların sayısına ve etnik-dinî farklılıklarına göre her şehirde bir veya birden fazla cami kurulmuştur. Başlangıçta terk edilmiş okul ve fabrika binaları kiralanmış, daha sonra

<sup>1</sup> Moluklular (Moluccans), Endonezya'nın doğusunda yer alan ve tarih boyunca "Baharat Adaları" olarak bilinen Maluku Adaları'na özgü Melanezyen-Avustronezyen kökenli etnik gruplardır. 1962'de, Hollanda Yeni Gine'sinin Endonezya'ya devredilmesiyle birlikte, küçük bir Moluklu grubu daha Hollanda'ya gelmiştir.

terk edilmiş kiliseler satın alınmış; camilerin inşa edilmesiyle kalıcı mekânlar sağlanmıştır (Shadid, 1991, s. 360).

Hollanda'da Müslümanların varlığının süreci olarak 1964 Uluslararası İş Göçü Anlaşması karşımıza çıkmaktadır. Bu sayede çok kültürlü toplum politikası gelişmiş ulusal hükümet olarak Müslüman grupların dini ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemişlerdir. Batı Avrupa'da, Hollanda sütunlaştırma olgusu sebebiyle dini topluluklara karşı hoşgörülü kabul edilmiştir. Fakat Hollanda toplumunda Müslüman gruplar ve diğer gruplar arasında bir dengesizlik bulunmaktadır. İlk başta sütunlaştırma nedeniyle Müslümanların çeşitli entegrasyonları (hukuki, sosyoekonomik) sistemdeki entegrasyonlarından daha hızlıdır. Bu bağlamda Müslümanların dinlerini özgürce yaşamaları için bir dizi düzenleme/kılavuz değiştirilmiştir. Ayrıca Hollanda'daki Müslüman nüfusun toplumla bütünleşme sürecini yavaşlattığı yönündeki iddialar da literatürde öne sürülmektedir (Shadid, 1991, s. 371). Klasik sütunlaşma modeli, gruplara hem kurumsallaşma imkânı hem de karar alma mekanizmalarında eşit temsil hakkı tanımıştır. Ancak günümüz Batı Avrupa'sındaki Müslüman azınlıklar için bu süreç "Asimetrik Sütunlaşma" olarak adlandırılabilir bir yapı sergilemektedir. Müslüman gruplara cami, okul ve vakıf kurma gibi alanlarda hukuki kurumsallaşma hakkı tanınırken, pratik ve siyasal alanda eşit tanınma sınırlandırılmakta ve güvenlikçi politikalarla süreç denetlenmektedir. Dolayısıyla Müslümanlar, klasik modeldeki eşitlikçi uzlaş zeminine dâhil edilmeden kurumsal olarak ayrıştırılmakta ve sistem içerisinde asimetrik bir konuma yerleştirilmektedir.

# Sonuç

Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda, klasik Hollanda sütunlaşma modelinin günümüzdeki Müslüman azınlıkların kurumsal ve sosyo-politik örgütlenme dinamiklerini açıklamakta yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Klasik sütunlaşma kavramı tarihsel olarak Protestanlar, Liberaller, Sosyalistler ve Katoliklerden oluşan gruplar arasında siyasal istikrarı ve eşitliği sağlayan bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu model, Müslüman azınlıkların kurumsallaşma sürecini açıklamakta belirli sınırlılıklarla karşılaşmaktadır. Modelin yetersiz kalmasının temel nedenleri: Müslüman toplumun içsel heterojenliğinin (etnik, ideolojik ve mezhepsel farklılıklar) tek bir homojen grupmuş gibi göz ardı edilmesi, Müslümanların klasik modeldeki ‘siyasal uzlaş’ zemininden mahrum olmaları ve kurumsallaşma süreçlerinin güvenlikçi politikalarla sınırlandırılmasıdır. Öte yandan sütunlaşmanın yalnızca Batı Avrupa demokrasilerinin “hoşgörü” ve “çoğulculuk” anlatısını pekiştiren bir araç olarak sunulması, kavramın tarihsel işlevi ile Müslüman azınlıkların tecrübe ettiği sosyo-politik gerçeklik arasındaki mesafeyi genişletmektedir.

Bu sınırlılıklar doğrultusunda çalışma, Müslümanların mevcut toplumsal ve kurumsal konumunu açıklayabilmek adına literatüre yeni bir kavramsal çerçeve olarak “Asimetrik Sütunlaşma” (veya Çarpıtılmış Sütunlaşma) terimini kazandırmayı önermektedir. Önerilen *Asimetrik Sütunlaşma* kavramı, Müslüman gruplara teorik düzeyde kurumsallaşma imkânı tanınırken, pratik ve siyasal alanda eşit hak ve tanınmanın sınırlandırıldığı yapısal ikiliği tanımlamaktadır. Klasik sütunlaşmanın sunduğu eşitlikçi yapının aksine bu kavram, karar alma mekanizmalarına dahil edilmeyen ancak kurumsal olarak ayrıştırılan yapıyı nitelemektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, sütunlaşma kavramının tarihsel kökenlerini ve literatürdeki temel yaklaşımlarını ele alarak modelin Müslüman azınlıklar bağlamındaki geçerliliğini sorgulamış; klasik modelin ötesine geçen bu kavramsal önerisiyle azınlık entegrasyonu ve kurumsallaşma literatüründe gelecekte yapılacak çalışmalara yeni bir analiz aracı sağlamayı hedeflemiştir.

# Kaynakça

- Blom, J. C. H. (2000) Perspektifte sütunlaşma. *Batı Avrupa Siyaseti*, 23(3), 153–164. <https://doi.org/10.1080/01402380008425388>
- Bos, P., Wijfjes, H., Piscaer, M. ve Voerman, G. (2016). “Sütunlaştırma”yı Ölçmek: Dijitalleştirilmiş Medya Koleksiyonlarının Büyük Veritabanlarından Siyasi Tarihin Çıkarılması. M’de. Düring, A. J. Jatowt Preiser-Kapeller, & A. van den Bosch (editörler), *HistoInformatics 2016: Dijital Beşeri Bilimler 2016 konferansı (DH 2016) ile birlikte yer alan 3. Hesaplamalı Tarih Üzerine Histoİnformatik Çalıştayı (HistoInformatics 2016) Bildirileri* (s. 57-66) (CEUR atölyesi Bildiriler; Cilt. 1632).
- Daalder, H. (1966). The Netherlands: Opposition in a segmented society. In R. A. Dahl (t.y.), *Political oppositions in Western democracies* (ss. 188–236). Yale University Press.
- Dobbelaere, K. (2000). Toward a pillar organization? In D. Machacek & B. Wilson (Eds.), *Global citizens: The Soka Gakkai in comparative perspective* (ss. 233–256). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780199240395.003.0009>
- Easy Sociology. (2025, March 13). *What is pillarization?* <https://easysociology.com/general-sociology/what-is-pillarization/>
- Pillarization. (2026, June 25). In *A Dictionary of Sociology*. Encyclopedia.com. <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/pillarization>
- Gökçekuyu, E. (2023). Türkiye from the perspective of the theory of pillarization. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(Özel Sayı), 776–789. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.1378385>
- Hellemans, S. (2020). Pillarization (‘Verzuiling’): On organized ‘self-contained worlds’ in the modern world. *The American Sociologist*, 51(2), 124–147. <https://doi.org/10.1007/s12108-020-09449-x>

- Hoogenboom, M. J. M., & Scholten, P. (2008). Migranten en de erfenis van de verzuiling in Nederland: Een analyse van de invloed van de verzuiling op het Nederlandse migrantenbeleid (circa 1970–heden). *B en M: Tijdschrift voor Beleid, Politiek en Maatschappij*, 35(2), 107–124. <https://research.utwente.nl/files/250563703/Hoogenboom2008migrantenen.pdf>
- İmga, O. (2015). HOLLANDA'DA DİN-DEVLET İLİŞKİLERİ VE KİLİSE-DEVLET AYRILIĞI. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29). <https://izlik.org/JA55EH86GA>
- Knippenberg, H. (1999). *The Netherlands: The secularization and pillarization of a multi-religious society*. Universiteit van Amsterdam.
- Knippenberg, H. (2021). 1853: How Pope Pius IX stimulated pillarization in the Netherlands. *Historical Life Course Studies*, 10(3), 162–166. <https://doi.org/10.51964/hlcs9587>
- Lijphart, A. (1968). *The politics of accommodation: Pluralism and democracy in the Netherlands*. University of California Press.
- Monsma, S. V., & Soper, J. C. (2017). *The challenge of pluralism: Church and state in six democracies* (3rd ed.). Rowman & Littlefield.
- Pillarization. (t.y.). In *Encyclopedia.com*. Retrieved August 10, 2026, from <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/pillarization>
- Shadid, W. A. (1991). The integration of Muslim minorities in the Netherlands. *International Migration Review*, 25(2), 355–374. <https://doi.org/10.1177/019791839102500205>



*daha fazla bilgi için*



/goc\_vakfi



/gocarastirmalarivakfi